

15.3.2021

Kannanotto Lapin yhteismetsien suojelupaineisiin

Lapin yksityismetsissä erityisesti Ylä-Lapin ja Itä-Lapin yhteismetsät ovat joutuneet poikkeuksellisen laajan suojelupaineen alle. Esitetyt vaatimukset metsien suojelulle ovat metsänomistajan näkökulmasta vaikeita hyväksyä, koska ne rajoittavat metsänomistajan oikeutta ja mahdollisuutta päättää omaisuutensa käytöstä. Rajoitukset ilmenevät lähinnä FSC-sertifiointin ja markkinoiden kautta yhteismetsien puukaupan vaikeutumisenä tai pahimmillaan sen estymisenä.

Vaatimuksilta rajoittaa metsien käyttöä puuttuu laillinen peruste ja usein myös metsänomistajan näkökulmasta hyväksyttävä syy. Kiistan kohteena olevat yhteismetsät ovat PEFC-metsäsertifiointin piirissä. Ostajat edellyttävät kuitenkin rinnakkaisen eli FSC-sertifiointijärjestelmään kuuluvan FSC kontrolloidun puun kriteerien noudattamista, johon erityisesti ympäristöjärjestöt ovat vedonneet kyseenalaistaessaan hakkuita ja yritysten puun hankintaa.

Seurauksena on yhteismetsien keskeisen tehtävän vaarantuminen; kestävän ja taloudellisesti kannattavan metsätalouden harjoittaminen osakkaiden hyväksi.

Yhteismetsät ovat yksityismaita, eikä niillä ole mitään julkisoikeudellista luonnetta tai velvoitteita. Nyt kiistan kohteena olevat yhteismetsät on muodostettu tilojen elinkelpoisuuden turvaksi, ja osakkaina on pääsääntöisesti paikallisia ihmisiä, pienmetsänomistajia. Yhteismetsän osakkaat päättävät, miten he painottavat kestävän metsätalouden eri osa-alueita yhteismetsän käytössä.

Yhteismetsät luontokartoitusten kohteena

Itä-Lapissa esimerkiksi Värriön, Liesjoen ja Kemijärven yhteismetsissä ympäristöjärjestöt ovat esittäneet laajoja suojelualueita monivuotisiin kartoituksiinsa perustuen. Yksistään Värriön yhteismetsään on esitetty puustoltaan noin 9 milj. euron arvoista ja yli 3 000 hehtaarin suojelualueita, joka rajautuisi 212 000 hehtaarin laajuiseen Tuntsan erämaahan.

Perusteluna suojelualue-esityksissä ovat esimerkiksi FSC-sertifiointin kriteerit, jotka liittyvät puuston ikään, metsän lajistoon ja lahopuun määrään. Yhteismetsien näkökulmasta ongelmana ovat poikkeavat tulkinnot näillä FSC:n määrittämällä korkean suojeluarvon kohteilla (HCV) sallitusta metsän käsittelystä ja siitä, täyttävätkö kohteet ylipäänsä HCV-määritelmiä.

Ylä-Lapissa haasteena lisäksi FSC-puukaupan pitkittynyt kiista

Ylä-Lapissa kolmea yhteismetsää koskee vastaavien suojeluvaatimusten lisäksi jo yli kaksi vuotta jatkunut FSC kontrolloidun puukaupan keskeytys. Sen taustalla on FSC kontrolloidun puun kansallinen riskinarvio, jonka mukaan puunhankinta voi mahdollisesti aiheuttaa uhkaa saamelaiskulttuurille ja poronhoidolle. Puukauppa on ollut estyneenä kahden saamelaisten kotiseutualueen paliskunnan esittämien vaatimusten seurauksena Inarin, Utsjoen ja Utsjoen porotilojen yhteismetsissä lähes 40 000 hehtaarin alueella. Pelkästään prosessin pitkittyminen on kestänyt yhteismetsien toiminnan, osakkaiden ja heidän omaisuuden suojan näkökulmasta.

Inarin yhteismetsään sijoittuu myös mittava, noin 2 900 hehtaarin laajuinen FSC:n määritelmän mukainen IFL-alue (Intact Forest Landscape), jonka puuston arvo on noin 6-7 milj. euroa. Alueesta on käytännössä muodostunut normaalin puukaupan ja metsätalouden harjoittamisen estävä epävirallinen suojelualue 182 500 hehtaarin laajuiseen Hammastunturin erämaa-alueen viereen, ilman mitään korvausta tai kompensatiota metsänomistajille.

Lapissa kestävä metsätaloutta mittavan suojeuverkoston keskellä

Lapin yksityismetsissä metsätaloutta harjoitetaan alueella, jota hallitsevat valtion omistamat alueet ja Suomen sekä Euroopan mittakaavassa ainutlaatuisen kattava pysyvien suojealueiden verkosto. Yli puolet Euroopan tiukasti suojelluista metsistä sijaitsee Suomessa. Lapissa metsä- ja kitumaista on suojeltu yli 27 %, kun valtakunnallisesti vastaava luku on 13 %.

Metsien vapaaehtoista suojeua toteutetaan Lapissa osana valtakunnallista METSO-ohjelmaa määräaikaisten suojeusopimuksin Metsäkeskuksen myöntämänä ympäristötukena sekä ELY-keskuksen pysyvän suojeulun sopimuksin. Ympäristötueessa ongelmana on yhteismetsien ja muiden suurten yksityismetsien kannalta 5 hehtaarin rajoite tuen piiriin suurimmasta hyväksyttävästä alueesta kiinteistöä kohden. Tukiehto on jättänyt merkittävän osan arvokkaista elinympäristöistä suojeutavaksi yhteismetsien omilla päätöksillä vailla suojeulusta saatavaa korvausta.

Vanhon metsien suojeeluun on lisäksi hiljattain osoitettu 6 milj. euroa Lapin ELY-keskukselle Ympäristöministeriön erillismäärärahaista osana Pohjois-Suomen vanhojen metsien vapaaehtoista suojeua vuosille 2021-2022. Rahoituksella on haettu ratkaisuja myös Lapin yhteismetsiin kohdistuviin laajoihin suojeulesityksiin, mutta määrärahan niukkuus on jo työn alkuvaiheessa ilmeinen.

Kansainvälinen suojeulupaine kasvaa - kansalliset ratkaisut avainasemassa

Suojeulupaine lisääntynee myös EU:n puolelta, sillä EU:n vihreän kehityksen ohjelman (Green Deal) osana julkaistu biodiversiteettistrategia sisältää kunnianhimoisia suojeulutavoitteita. Erityisesti keskustelu vanhojen metsien ja turvemaiden tiukasta suojeulusta on lappilaisen metsätalouden kannalta merkittävä uhka. Kun EU-tasosten tavoitteiden toimeenpanoon ryhdytään, esimerkiksi metsän ikää tai käsittelyhistoriaa koskevat määritelmät eivät saa johtaa siihen, että Lapin talousmetsiä siirtyisi suuressa määrin suojeulun piiriin vastoin omistajan tahtoa.

Monimuotoisuutta on yksityismetsissä turvattava niin, että kestävyden kaikki kolme ulottuvuutta tuleva tasapainosesti huomioiduksi ja yksityisen omaisuuden suoje turvattua. Tässä metsänomistajan kannalta toimivia keinoja ovat esimerkiksi talousmetsien luonnonhoito ja vapaaehtoinen suojeulu korvausta vastaan. Poliittisessa päätöksenteossa tulee turvata suojeulurahoituksen riittävyys ja metsien vapaaehtoisen suojeulurahoituksen kohdentuminen myös koko Lapin kattavasti niin, että eri metsänomistajaryhmät tulevat huomioiduksi.

Rovaniemellä maaliskuun 15. päivänä 2021

Lapin metsävaliokunta

Markus Laatikainen
Puheenjohtaja
Lapin metsävaliokunta

Annakaisa Heikonen
kenttäpäällikkö
MTK Metsänomistajat

Lapin metsävaliokunta on alueellinen MTK-Lappi ry:n sekä Lapin alueella toimivien metsänhoitoyhdistysten yhteistyö- ja asiantuntijaelin.